

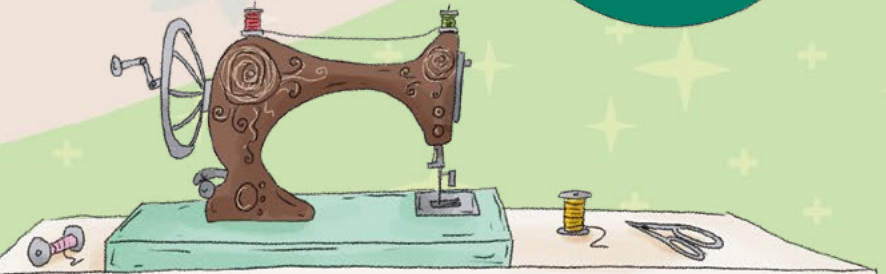

Gezegemize En Yakışan Renk: Yeşil

Yeni giysileri çoğumuz severiz. Giysileri modeline, rengine ya da fiyatına göre seçebiliriz. Peki, seçimlerimizin sadece görünüşümüzü değil; canlıları, çevremizi hatta gezegenimizi nasıl etkilediğinin farkında mıyız?

Bayramlık takım elbisenizi gelecek aya teslim alabilirsiniz. Gerektiğinde kol ve pantolon boyunuzu uzatabilmek için biraz pay da bıraktım.

Belirli bir zamanda ve belirli bir yerde yaygın olan giyim tarzına moda deriz. Moda gereksinimlere ve beğenilere göre değişim gösterir.

Geçmişte, henüz gelişmiş makinelerin olmadığı zamanlarda giysi üretmek için tekstil atölyeleri ya da fabrikalar yoktu. Az sayıda giysi, siparişler üzerine terziler tarafından elle dikilirdi. Bir giysinin giyilebilir duruma gelmesi şimdikine göre uzun sürerdi. Dikilen giysilerse uzun yıllar boyunca kullanılacak biçimde tasarlanırdı. Bu yüzden, insanlar günümüze kıyasla daha az sayıda giysiye sahip olurdu. Elbette, moda da şimdikinden yavaş değişirdi.

Hızlı dikim yapabilen makinelerin yaygınlaşmasıyla giysi üretimi hızlandı. Üstelik giysiler gelişen hava, kara ve deniz taşımacılığı sayesinde dünyanın farklı farklı yerlerinde satılmaya başlandı. Böylece insanlar, çok daha fazla çeşit ve sayıdaki giysiye kolayca ulaşabildi. Araştırmalara göre yalnızca son 20 yılda giysi üretimi ve satışları 2 kat arttı. Ancak bu durumun bazı olumsuz sonuçları ortaya çıkmaya başladı.

Çok sayıda giysinin hızla üretilmesi ve kısa süre kullanılıp tüketilmesine hızlı moda denir.

Bunlardan en önemlisi kullanılan kumaşların ve dikişlerin dayanıksız hâle gelmesiydi. Böylece giysilerin kullanım ömrü azaldı. Ne yazık ki kullanım süresi dolan giysilerin büyük bir çoğunluğu çöplerde birikiyor.

Bu fotoğraf 2020 yılında Şili'deki Atacama Çölü'nde çekildi. Tonlarca atık giysi ve tekstil ürününün oluşturduğu dev çöplük, pek çok kişiyi endişelendirdi. Her yıl dünya çapında yaklaşık 92 milyon ton atık giysinin biriktiği belirlendi.

Hızlı modanın tek olumsuz sonucu biriken atık giysiler değil. Giysilerin üretim aşamalarında kullanılan kimyasallar, su ve enerji gibi kaynakların gereğinden fazla kullanımı, uzak mesafeler arası taşınmasıyla salınan karbondioksit gazı... Tüm bunlar çevre kirliliğiyle ve küresel iklim değişikliğini hızlandıran etkilerle sonuçlanabiliyor.

Örneğin, sadece bir kot pantolonun üretilmesinde, üretim koşullarına göre 10 bin litreye kadar su kullanıldığını biliyor muydunuz? Bunun başlıca nedeni, kot kumaşının da elde edildiği pamuk bitkisinin büyümek için çok miktarda suya gereksinim duyması. Araştırmalara göre, dünyadaki temiz suyun tüketilmesinde tarım ve hayvancılıktan sonra en büyük pay moda aittir.

Pamuk bitkisini zararlı organizmalardan korumak amacıyla bazı tarım ilaçları da kullanılır. Ancak bu ilaçlar, zararlı organizmaları engellemekle kalmaz; diğer bitkilere ve hayvanlara zarar verebilir. Üstelik kumaşların renklendirilmesinde kullanılan kimyasal boyalar da toprağa ve suya karışarak çevreye zarar verebilir.

Tüm bunlara karşın, giysiler aslında çevreye zarar vermeden de üretilebilir. Örneğin üretim süreçlerinde zararlı kimyasallar kullanılmayabilir ve renklendirilirken doğal boyalar kullanılabilir. Giysiler uzun ömürlü ve geri dönüştürülebilir biçimde tasarlanabilir. Yerel üretim sayesinde taşıma sırasında salınan karbondioksit miktarı azaltılabilir. Bu gibi önlemleri içeren yaklaşıma sürdürülebilir ya da yeşil moda adı verilir.

Örneğin pek çok giyside kullanılan polyester, naylon, akrilik gibi malzemeler petrolden üretilir ve doğada çözünemez. Bunlar yerine, doğada çokça bulunan ve kolayca çözünebilir malzemelerin kullanılması modayı sürdürülebilir hâle getirir. Hatta kumaşların doğada kolayca çoğalabilen canlılardan üretilmesi bile sağlanabilir.

Sürdürülebilirlik, dünyadaki sınırlı kaynakların tükenmesini önleyerek doğal dengeyi korumamıza yardımcı olmak anlamına gelir.

İşte, biyomühendislik ve malzeme bilimi gibi alanlarda çalışan bilim insanları tam da bunu yapıyor. Son zamanlarda alg, mantar ve bakteriler kullanılarak çevre dostu kumaşlar üretildi. Üstelik bu kumaşlar doğal boyalarla renklendirilebiliyor.

Algden elde edilmiş ipliklerle üretilen giysi

Mantarlardan yararlanılarak üretilen deri çanta

Canlılardan yararlanarak giysi üretebilmek sürdürülebilir moda için ümit verici bir gelişme. Ancak tek başına hızlı bir çözüm değil. Bu yüzden kullanılmış giysileri geri dönüştürmek ya da yeniden kullanabilmek çok önemli. Örneğin eskimiş kot pantolonunuzu bir çantaya çevirirseniz yeniden kullanmış olursunuz.

Kaliforniya Bilim Akademisi Müzesinin uzaktan çekilmiş bir görüntüsü.

Çok ünlü bir binanın yalıtımında eskimiş kot giysilerden yararlanıldığını biliyor muydunuz? Kaliforniya Bilim Akademisi Müzesinin 2008 yılında yapımı tamamlanan yeni binası, tamamen sürdürülebilir yöntemlerle inşa edildi. En dikkat çekici yöntemlerden biri ise kot giysileri geri dönüştürüp yalıtım malzemesi olarak kullanmak oldu. Bu yöntem yangına dayanıklılık testlerinden bile geçerek başarısını kanıtladı.

Elbette, biz de tüketici olarak modanın ve gezegenimizin geleceğine katkı sağlayabiliriz. Örneğin giysilerimizi düşük sıcaklıkta yıkamak hem kullanım ömürlerini uzatmaya hem de atık sulara karışan lifleri azaltmaya yardımcı olur. Artık kullanmayacağımız giysileri geri dönüşüm noktalarına götürebilir ya da bağışlayabiliriz. Yeni bir giysi almak istediğimizde içinde pek çok seçenek barındıran ikinci el pazarlarını değerlendirebiliriz. Sizce başka neler yapabiliriz?

Zeynep Betül Kabataş
Çizim: Sevil Keleş